

Text och foto: Pelle Olsson
Publicerad i Medicinsk Access nr 7/8 2006

Tio tusen nya barnmorskor ska rädda liv i Afghanistan

Det behövs tio tusen nya barnmorskor i Afghanistan. Det är den viktigaste åtgärden för att få ner den katastrofalta höga mödra- och barnadödligheten. En av dem som engagerats är den svenska barnmorskan Gunilla Ek.

Efter decennier av krig och en instabil fred med ständiga terrorattacker är Afghanistan en av världens fattigaste och mest osäkra länder. I skymundan av det stora politiska spelet lever den afghanska kvinnan, ofta bokstavligen dold eftersom de flesta kvinnor bär burka. Desto mer aktivitet fordras inom hemmets väggar. Den afghanska kvinnan gifter sig i allmänhet tidigt och föder många barn. Och riskerar därmed sitt liv i precis lika hög utsträckning som de afghanska männen har gjort som soldater i mujahedin, i regeringstrupperna, som talibankrigare eller för något annan krigsherre.

Av de årliga 1,1 miljoner förlossningarna i landet slutar var femte nedkomst med livshotande blödningar, post partum hemorragi. Mödradödligheten är 1,6 procent, vilket är världens högsta. Dessutom dör barnen. Av 1000 födda är det ofattbara 355 som inte lever till sin femårsdag.

Det är bakgrunden till regeringens och de flera biståndsorganisationers satsning på att utbilda barnmorskor. Behovet är enormt – 10 000 nya barnmorskor behövs.

En av dem som ska hjälpa till är den svenska barnmorskan Gunilla Ek från Oxelösund.

Hon kom till staden Kunduz, i provinsen med samma namn, i början på februari för att leda utbildningen på Svenska Afghanistankommitténs barnmorskeskola

– Jag dras till sånt här, säger hon. Jag har alltid engagerat mig i just kvinnor som har det svårt.

Hennes första utlandstjänstgöring var 1975 i Pakistan där hon under ett års tid undervisade kvinnor i hälsofrågor. Sedan dess har hon utbildat sjuksköterskebarnmorskor i Tanzania och bybarnmorskor i Etiopien. Där stötte hon på det utbredda sedvänjan med kvinnlig omskärelse, könsstympning som det rätteligen borde heta, som hon sedan dess starkt har engagerat sig mot.

Gunnilla Ek har också arbetat som barnmorska i Sydkorea – en enda privat hemförlossning – samt på kung Fashial sjukhus i Jeddah, Saudiarabien där hon förlöste ett antal prinsar och prinsessor. Kungafamiljen är stor i det landet och kliniken var tekniskt sett

toppmodern.

– Där rådde också stor ofrihet för kvinnorna men jag trivs bättre i Afghanistan. Det är vänligare stämning här. Jag kan se gå fritt omkring på stan och se männen i ögonen. I Jedda ska en kvinna slå ner blicken.

Säkerhetsläget är dock ett orosmoln även om Kunduz räknas som en lugn provins. Gunilla Ek ska helst skjutas i bil så fort hon lämnar bostaden eller barnmorskeskolan. Hon bär ständigt med sig mobiltelefonen med inprogrammerade nummer till ISAF-styrkorna och till sina uppdragsgivare. Om det utbryter oroligheter ska han skyndsamt ta sig ut ur landet. I mars smällde en bomb inne på basaren i Kunduz, en liten pojke dog, men det ledde inte till någon utrymning av de västerlänningar som arbetar i staden.

– Det är bara en och en halv timme med bil norrut till Tadjikistan, säger hon och tycker inte att samtalsämnet är så intressant.

Hellre vill hon visa barnmorskeskolan där hon är rektor.

– 92 procent av alla förlossningar i Afghanistan sker i hemmet, berättar hon, ofta med hjälp en äldre kvinnlig släkting eller en snabbutbildad Traditional birth attender TBA. De höga dödstalen har visat att det är otillräckligt. En TBA klarar bara av komplikationsfria förlossningar.

Utbildningen på skolan i Kunduz är på 18 månader. Alla elever är utsända av sina hembyar och kommer att återvända dit efter examen. Somliga av dem har arbetat som TBA, andra har ingen sjukvårdserfarenhet alls. När de lämnar skolan kommer det att ställas stora krav på dem. Alla sorts fosterlägen ska de klara av. De ska kunna förlösa med tång och med sugklocka. De ska stoppa blödningar, klara ar bristningar och kunna suturera och sätta dropp. Och de ska diagnostisera havandeskapsförgiftningar och behandla dem. Det enda som de inte har resurser till ute i sina kliniker är kejsarsnitt.

En första kull på 18 elever tog examen förra året. Nu går 27 elever på skolan. Förutom av Gunilla Ek undervisas de av en erfaren förlossningsläkare, dr Bahrinosa Isaeva från Tadjikistan, och tre nyutbildade barnmorskor som gått en kompletterande lärarkurs.

– Det är den höga mödradödligheten som gjorde att vi ville bli barnmorskor, säger de båda 20-åringarna Nawida Ahmdzy och Hasina Nasim. Efter den här utbildningen kan vi rädda liv.

Ett bekymmer som Nawida delar med flera av kurskamraterna är att hennes fästman inte vill att hon ska arbeta utanför hemmet. Denna konservatism bland de afghanska männen tar sig också uttryck i kravet på burka för alla kvinnliga släktingar.

Den tredje läraren är 33-åriga Roshun Bibi Hassan Khun.

– Jag har själv fött sju barn, berättar hon. De erfarenheterna har jag förstås haft nytta av.

Sju barn innebär statistiskt sett livsfara och Roshun berättar att hon “varit ganska sjuk” efter svåra blödningar, aborter och infektioner.

– Nu har jag lärt mig en massa saker som jag inte hade en aning om tidigare. Jag vet hur jag kan hjälpa andra vid svåra förlossningar.

Varken Roshun, Nawida och Hasina hade någon erfarenhet av sjukvård tidigare. Under utbildningen förlöste de drygt tjugo mödrar var. Nu har de egna barnmorskeelever sedan sju månader tillbaka. Det låter kanske som en nödlösning, men är i själva verket en imponerande kvalitétshöjning av världens mest riskabla förlossningsvård.

Tillsammans med Gunilla Ek och dr Isaeva på är de tre nyutbildade barnmorskelärarna viktiga kuggar för att fler kvinnor och fler barn ska överleva i återuppbyggda det Afghanistan.

